KANSALAISOPISTOJEN LIITTO KoL
MEDBORGARINSTITUTENS FÖRBUND MiF ry

LAUSUNTO

25.10.2018

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Sivistys- ja tiedejaosto

Asia Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Viite HE 123/2018 vp, lausuntopyyntö 15.10.2018

Teema Vapaa sivistystyö ja sen rooli ja resurssit mm. maahanmuuttajien koulutuksessa

Kansalaisopistojen liitto kiittää mahdollisuudesta lausua valtion talousarviosta vuodelle 2019.

Kansalaisopistojen valtionosuuksia ja -avustuksia on leikattu 2010-luvulla vuosina 2012, 2015 ja 2017. Valtionrahoituksen leikkaukset kansalaisopistokentällä ovat konkretisoituneet muun muassa annettujen opetustuntien määrän pienenemisenä ja lukukausien lyhentämisinä sekä toisaalta jatkuvana paineena kurssimaksujen korottamiseen. Leikkaukset sekä indeksijäädytykset vaikuttavat haitallisesti kansalaisopistojen toimintamahdollisuuksiin ja niiden kehittämiseen. Tarkemmat tiedot yksittäisten kansalaisopistojen tuntimäärien muutoksista löytyvät osoitteesta https://vos.oph.fi/rap/.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on viimeksi arvioinut valtiontalouden säästöjen vaikutuksia sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen varhaiskasvatuksessa ja yleissivistävässä koulutuksessa yleisellä tasolla marraskuussa 2017. Tätä arviointityötä olisi syytä jatkaa ja syventää vapaassa sivistystyössä erityisesti siksi, että valtio on kuluvana vuonna osoittanut toimialalle uusia tehtäviä: vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen sekä kansalaisten digi- ja perustaitojen kohentamisen.

Koulutuksen vaikuttavuuden arviointi olisi helpompaa, jos koko vapaata sivistystyötä (eri oppilaitosmuotoja) voitaisiin tarkastella yhteismitallisesti. Toimialan sisällä esiintyy myös erilaisia näkemyksiä rahoituksen muodosta erityisesti erityistehtäviin sidotun rahoituksen osalta. Jotta vakuututaan, että rahoituksella päästään haluttuihin uusiin tavoitteisiin ja samanaikaisesti myös kehitetään aidosti toimintaa, uudentyyppinen erillisrahoitus voisi jatkossakin olla avustusmuotoista.

Itä-Suomen yliopiston professori Jyri Manninen tutkimusryhmineen on selvittänyt kansalaisopisto-opiskelun tuottamia taloudellisia hyötyjä yksilölle ja yhteiskunnalle. Syyskuussa 2018 ilmestynyt tuorein julkaisu *Kansalaisopiston aikuisopiskelijat luokkakuvassa: kansalaisopiston merkitys kuntalaisille ja kunnalle* (https://kansalaisopistojenliitto.fi/wp-content/uploads/2018/09/Kansalaisopiston_aikuisopiskelijat_luokkakuvassa_2018.pdf) valottaa kansalaisopiston merkitystä kuntalaisille ja kunnalle. Tutkimuksessa tarkastellaan, mitä ja miksi aikuisopiskelijat opiskelevat, minkälaisia hyötyjä kursseille osallistuminen tuottaa ja millaisia taloudellisia vaikutuksia osallistujille ja yhteiskunnalle opiskelusta syntyy.

Tutkimuksen sekä laadullinen että määrällinen aineisto vahvistavat myös jo aiemmissa tutkimuksissa saadut tulokset: kursseille osallistuminen tuottaa suurimmalle osalle vastaajista

merkittäviä laajempia hyötyjä (hyvinvointia, itseluottamusta, uutta arkeen ja työhön liittyvää osaamista ja ystävyyssuhteita). Arjen digitaidot olivat parantuneet 38 prosentin ja työhön liittyvän tietotekniikan hallinta 27 prosentin kohdalla. Ammatillisen osaamisen lisääntymisen tunnisti puolestaan 48 prosenttia vastaajista. Noin puolet opiskelijoista tunnistaa lisäksi erilaisia taloudellisia vaikutuksia, joita kursseille osallistuminen on tuonut heille itselleen (lisätulot, säästäminen tekemällä itse vaatteita tai korjauksia) tai yhteiskunnalle (vapaaehtoistyön tekemisen lisääntyminen ja lisääntyneen hyvinvoinnin myötä sote-kustannusten vähentyminen).

Vuonna 2017 kansalaisopistoissa opiskeli noin 21 500 maahanmuuttajaa. Luku- ja kirjoitustaidon opetuksen siirtyminen vuoden 2018 alussa TEM:ltä OKM:n alaisuuteen vapaan sivistystyön (perus)yksikköhinnalla toteutettavaksi on edullinen tapa toteuttaa aiemmin työvoimakoulutuksena järjestettyä luki-koulutusta. Heikossa asemassa oleville maahanmuuttajille suunnattu vapaan sivistystyön lukutaitokoulutus on edullinen keino myös syrjäytymisen ehkäisyyn. Se on tuonut koulutuksen piiriin maahanmuuttajaryhmiä, jotka aiemmin ovat jääneet koulutustoimenpiteiden ulkopuolelle. Kuluvan vuoden alussa käynnistynyt koulutus hakee vielä kuitenkin muotoaan.

Jotta koulutus toimisi parhaalla mahdollisella tavalla, on tärkeää tarkastella koulutusmalliin sisältyviä ”valuvikoja” ennen sen mahdollista vakinaistamista vuonna 2020. Mallia tulisi täydentää muun muassa siten, että myös kotoutumisajan ohittaneiden tai ilman kotouttamissuunnitelmaa olevien olisi mahdollista opiskella tällä rahoituksella. Tärkeää olisi myös saada kansalaisopistojen yhteistyö toimimaan niin TE-toimistojen kuin kunnan maahanmuuttaja-asioista vastaavien viranhaltijoiden kanssa. Erityisen olennaista olisi saada kotivanhemmat osallistumaan tähän koulutukseen ja integroitumaan täten nopeammin yhteiskuntaan.

Osa kansalaisopistoista tarjoaa myös perusopetusta oppivelvollisuusiän ylittäneille, käytännössä lähinnä maahanmuuttajille. Toiminnan rahoitus määräytyy rahoituslain 29 §:n 1 momentin mukaisesti. Yksikköhintaan kohdistuvat säästötoimet eivät niinkään suoraan vähentäisi toimintaa, vaan vaikuttaisivat sen laatuun: ohjauksen määrään ja laatuun sekä opiskeluhuollon toimiin. Tämä puolestaan vaikeuttaisi opiskelijoiden etenemistä toisen asteen koulutukseen ja sitä kautta työelämään.

Edellä mainitusta johtuen liitto toivoo, että ennen vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen laajamittaista levittämistä varmistetaan koulutuksen toimivuus ja tarkoituksenmukaisuus yhdessä eri tahojen kanssa ja että kansalaisopistojen indeksijäädytyksistä pidättäydytään jatkossa.

SANNASIRKKU AUTIO
Sannasirkku Autio
Puheenjohtaja

JAANA NUOTTANEN
Jaana Nuottanen
Toiminnanjohtaja